

ниці, за 9 місяців 2010 р. становить 13 млн дол. США, проти 10,2 млн дол. США у відповідному періоді попереднього року.

Майже всі (99,4 %) надходження відбулися за рахунок грошових внесків. Значні обсяги інвестицій (8,3 млн дол. США) спрямовані в підприємства транспорту (а саме: транспортне оброблення вантажів, додаткові транспортні послуги та допоміжні операції). Упродовж січня-вересня 2010 р. прямі іноземні інвестиції одержано з 11 країн світу, найбільші їх обсяги надійшли з Кіпру (12,3 млн дол. США).

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій станом на 1 січня 2011 р. становив 175,7 млн дол. США, що у розрахунку на одну особу населення нараховував 147,4 дол. США (на відповідну дату 2009 р. – 143,5 дол. США або збільшився на 2,1 %). Тому актуальним стає завдання: підвищення привабливості економіки Миколаївської області для іноземних інвесторів і реальної конкуренції за інвестиції з економіками сусідніх регіонів України. Основними інструментами у боротьбі за інвестиції є реальне, а не декларативне, покращення інвестиційного клімату, зменшення бюрократичних процедур, спрощення регуляторно-реєстраційних вимог і вживання радикальних заходів щодо дієвого захисту інвестицій. Виходом із ситуації є обґрунтування раціональної регіональної інвестиційної політики, в якій пріоритет матимуть система державного регулювання і реформування структури власності на основі приватизації та концепція технічного переоснащення промислового виробництва із залученням коштів іноземних інвесторів [4].

Прямі іноземні інвестиції вклали партнери з 44 країн світу, зокрема з 7 країн СНД. Найбільші їх обсяги припадають на Нідерланди – 71,7 млн дол. США (40,8 % від загального обсягу), Кіпр – 38,7 млн дол. США (22 %), Віргінські та Британські острови, – 11,2 млн дол. США (6,4 %) і Російську Федерацію – 9,4 млн дол. США (5,4 %).

Висновки. Отже, залучення іноземних інвестицій є однією із ключових умов ефективного розвитку економіки регіону. Для покращення інвестиційного клімату Миколаївської області необхідно вжити заходів щодо підвищення платоспроможності та конкурентоспроможності регіону та розробити програми щодо сприяння розвитку регіональної економіки.

Література

1. Барановський О.І. Інвестиційна безпека / О.І. Барановський // Фінанси України : журнал. – 2005. – № 9. – С. 61-62.
2. Левчинський Д.Л. Напрямки регулюючого впливу держави на інвестиційний процес відтворення житла / Д.Л. Левчинський // Економічний простір. – 2011. – № 51. – С. 156-163.
3. Назарова Л.В. Стан та шляхи удосконалення інвестиційного клімату в аграрному секторі Миколаївської області / Л.В. Назарова, Г.А. Алексеєва. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.mdau.mk.ua/studentresearchjournal/studentresearchjournal01.pdf>.
4. Диха М.В. Шляхи покращення інвестиційного клімату та активізації інвестиційних процесів в Україні / М.В. Диха, А.Ю. Руденко // Вісник Хмельницького національного університету : наук. журнал. – Сер.: Економічні науки. – Хмельницький : Вид-во ХНУ. – 2011. – № 1. – С. 146-149.
5. Держком. статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Марченко С.О. Роль інвестицій у відтворенні основних фондів / С.О. Марченко, Л.Г. Шелест // Актуальні проблеми економіки : наук. економ. журнал. – 2008. – № 2. – С. 156-161.

7. Мегер М. Прямі іноземні інвестиції та їхній вплив на регіональну економіку в Україні / М. Мегер, Б. Крамарчук, С.К. Реверчук // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.5. – С. 227-234.

Муравинец О.М., Вирт М.Я. Инвестиционные процессы в Николаевской области

Рассмотрена роль инвестиций в региональном развитии. Исследованы инвестиционные процессы Николаевской области и проанализированы основные показатели инвестиционной деятельности предприятий региона. Обоснована роль иностранных инвестиций в формировании эффективной экономики региона.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, инвестиционные процессы, экономика, регион.

Muravinec' O.M., Virt M.Ya. Investment process in Mykolaiv region

The role of investment in regional development. The investment processes of Mykolaiv region and analyzes the main indicators of investment activity in the region. The role of foreign investment in building an effective regional economy.

Keywords: foreign investments, investment process, economy, region.

УДК 338.24

Доц. Н.Т. Пак, канд. екон. наук –
Львівська державна фінансова академія

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ РЕГІОНУ

Доведено необхідність формування інноваційної системи на рівні економіки країни загалом і господарських комплексів окремих регіонів. Обґрунтовано склад регіональної інноваційної системи; визначено її структуру, функціональні особливості окремих підсистем, а також розроблено організаційні положення щодо їх формування.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інноваційна система, регіон.

Постановка проблеми. На початок ХХІ ст. стало очевидним, що основу сталого економічного зростання та розвитку утворює інноваційна сфера. Інновації забезпечують набагато вищий рівень віддачі, ніж просте залучення додаткових ресурсів, тому сьогодні саме інноваційна діяльність стає найважливішим фактором конкурентоспроможності будь-якої держави в системі світового господарства, а інноваційна діяльність промислових комплексів регіонів стає їх найважливішою конкурентною перевагою, ключовим фактором сталого розвитку.

Перехід економіки України на нову стадію інноваційного розвитку, в якій інновації стають головною рушійною силою економічного зростання, передбачає необхідність формування інноваційної системи як на рівні економіки країни загалом, так і на рівні господарських комплексів її окремих регіонів. У цьому випадку максимальною мірою буде враховано специфіку поточного та перспективного стану економіки, адміністративно-територіального устрою країни, а також потенційні можливості економіки кожного конкретного регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Дослідженню питань державного та регіонального управління інноваційною діяльністю приділено увагу у наукових працях таких дослідників, як П. Бубенко, В. Гесць, М. Долішній, В. Захарченко, Ю. Каракай, М. Кизим, Д. Стеченко, Д. Карамішев, О. Лапко, О. Осика та інших. Проте існуючі підходи до управління інноваційною діяльністю на рівні регіонів є недосконалими, адже проблеми управління інноваційною діяльністю регіону потребують комплексного, системного вирішення через складність перебігу інноваційних процесів, індивідуальні особливості кожного регіону та підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність, функціонування в умовах невизначеності та вплив великої кількості дестабілізуючих факторів, необхідності врахування різноманітних умов та критеріїв ефективності управління.

Мета статті. Метою дослідження є доведення необхідності формування інноваційної системи на рівні економіки країни загалом і господарських комплексів окремих регіонів, а також обґрунтування складу регіональної інноваційної системи; її структури, функціональних особливостей окремих підсистем, організаційних положень щодо їх формування.

Виклад основного матеріалу. Під регіональною інноваційною системою прийнято розуміти комплекс установ та організацій різних форм власності, що знаходяться на території регіону і здійснюють створення та поширення нових технологій, а також організаційно-правові умови їх господарювання, визначені сукупним впливом державної наукової та інноваційної політики, регіональної політики, що здійснюється на державному рівні та соціально-економічної політики регіону [3, с. 43].

Ґрунтуючись на положеннях теорії управління складними соціально-економічними системами і на методичних підходах до управління інноваційними процесами в економіці, описаних у науковій літературі [4, 5], можна стверджувати, що регіональна інноваційна система, що включає в себе сукупність якісних і кількісних характеристик і способів їх досягнення, повинна містити в своєму складі такі основні підсистеми:

- організаційно-управлінського забезпечення інноваційної діяльності;
- розвитку державно-приватного партнерства в інноваційній сфері;
- підтримки партнерських відносин між науково-дослідними, дослідно-конструкторськими організаціями і виробничим сектором;
- оцінки ефективності інновацій.

Очевидно, що в межах системного підходу до управління інноваційним процесом в регіоні кожна підсистема функціонує не відокремлено, а у взаємозв'язку і взаємодії з іншими підсистемами. На наш погляд, основоположною підсистемою, яка повинна бути сформована передусім, є підсистема організаційно-управлінського забезпечення інноваційної діяльності. У її складі найбільше економічне значення має розроблення і реалізація органами державного регіонального управління механізму стимулювання, регулювання та моніторингу інноваційної діяльності.

Процес стимулювання інноваційної діяльності в межах ринкового економічного механізму включає в себе методи прямого і непрямого стимулювання. До основних методів прямого стимулювання інноваційної діяльності з

боку органів державного регіонального управління належить фінансування інноваційних розробок та інноваційних проектів з бюджетних коштів, коштів спеціалізованих регіональних фондів розвитку інноваційної діяльності повністю або частково на умовах пайової участі з зацікавленим виконавцем розробок. До основних непрямих методів стимулювання з боку державних і регіональних органів управління відносять:

- амортизаційні премії і прискорені норми амортизації основних фондів;
- податкові пільги суб'єктам господарювання, які здійснюють інноваційну діяльність;
- система спрощеної видачі ліцензій, патентів, дозволів на здійснення інноваційної діяльності;
- надання інноваційних кредитів, позичок, устаткування в лізинг з пільговою сплатою відсотків і можливістю відтермінування їх сплати.

Необхідно зазначити, що амортизаційна політика не входить до компетенції органів державного регіонального управління і не може бути скоригована чи адаптована до специфіки конкретного регіону.

У зв'язку з тим, що механізм стимулювання інноваційної діяльності закріплюється на нормативно-законодавчому рівні, у розглянутій підсистемі організаційно-управлінського забезпечення інноваційної діяльності потрібно передбачати таку складову, як регулювання. Регіональне регулювання інноваційної діяльності стосовно систему скоординованих дій регіональних органів влади та управління, спрямованих на реалізацію цілей і завдань, що вирішуються в процесі формування та функціонування регіональної інноваційної системи. При цьому головною метою і завданням регулювання є створення в регіоні сприятливого інноваційного клімату.

До основних напрямів регулювання інноваційної діяльності в регіоні доцільно віднести такі:

- розроблення пріоритетів інноваційної політики з урахуванням специфіки економічного розвитку регіону;
- розроблення нормативно-правової бази, що забезпечує функціонування механізму стимулювання інноваційної діяльності та формування сприятливих умов для розвитку інноваційного бізнесу;
- впорядкування процесу розроблення, розгляду та затвердження регіональних цільових інноваційних програм;
- забезпечення захисту законодавчими методами учасників інноваційного процесу від несанкціонованих дій інших структур, зокрема захист інтелектуальної власності в інноваційній сфері;
- розвиток системи державного і приватного страхування інноваційних ризиків;
- формування та розвиток системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності в регіоні.

З теоретичної і практичної точок зору реалізація зазначених напрямів регулювання є найбільш важливою і складною проблемою, яку необхідно додатково детально дослідити під час формування та розвитку регіональної інноваційної системи. Безумовно, загальнодержавні нормативні акти в інноваційній сфері є універсальними і поширюються на інноваційну активність в будь-якому регіоні. Водночас, регіональне інноваційне законодавство, враховуючи специфіку конкретного регіону, покликане забезпечити формування

найбільш сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату та розвиток потенційних можливостей інноваційного розвитку економіки.

Третьою складовою аналізованої підсистеми регіональної інноваційної системи є моніторинг, який являє собою систему повторних спостережень одного і більше елементів інноваційного процесу в просторі і в часі з певними цілями і, відповідно, до заздалегідь підготовленої програми [6, с. 79]. Необхідність моніторингу в процесі формування та функціонування регіональної інноваційної системи визначається тим, що вчасно прийняте управлінське рішення щодо необхідного коригування її функціонування дає змогу уникнути небажаних ситуацій.

За результатами аналізу, який є складовою частиною моніторингу, з урахуванням впливу зовнішніх і внутрішніх регіональних факторів коригуються вже діючі механізми регулювання і стимулювання інноваційного комплексу в регіоні або ж виробляються нові механізми, що забезпечують ефективне функціонування і розвиток регіональної інноваційної системи. Варто зазначити, що процес моніторингу, як і процес стимулювання, також закріплюється на законодавчому рівні, отже, регулювання забезпечує організацію та управління не тільки процесом стимулювання, а й моніторингу.

Ефективне функціонування регіональної інноваційної системи передбачає необхідність забезпечення в межах інноваційного процесу ефективної взаємодії органів державного регіонального управління і господарюючих суб'єктів. Досягнення зазначеної взаємодії забезпечується в межах другої підсистеми регіональної інноваційної системи – розвитку державно-приватного партнерства в інноваційній сфері. Ця структурна складова дає змогу враховувати специфіку регіону щодо інвестування інновацій. На наш погляд, підсистема повинна включати в себе п'ять складових:

- формування довгострокової стратегії інноваційного розвитку економіки регіону з урахуванням його інноваційного потенціалу;
- формування стратегії і тактики розвитку нових інноваційних підприємств, які включають в інноваційний процес;
- формування фондів фінансування інноваційної діяльності в регіоні;
- забезпечення партнерських відносин з іноземними та позарегіональними інноваційними підприємствами;
- формування сприятливого клімату для залучення інвестицій в інноваційну сферу.

Реалізація зазначених складових регіональної інноваційної системи, насамперед, покликана забезпечити залучення підприємств регіону в інноваційний процес, створити умови для росту нових інноваційних підприємств. Регіональні органи управління на основі аналізу напрямків розвитку підприємств і з урахуванням потреб розвитку регіону загалом, спрямовують їх діяльність відповідно до інноваційної стратегії розвитку регіону.

У рамках третьої підсистеми інноваційної системи регіону – підтримки партнерських відносин між науково-дослідними, дослідно-конструкторськими, організаціями і виробничим сектором забезпечується ефективна взаємодія між зазначеними структурами – учасниками інноваційного процесу в економіці регіону – з метою підвищення конкурентоспроможності на ринку

як інноваційних підприємств, так і економіки регіону загалом. Очевидно, що ця підсистема нерозривно пов'язана з першими двома, оскільки інноваційно-активні підприємства, які входять в регіональний інноваційний кластер, є безпосередніми учасниками системи стимулювання, регулювання та фінансування інноваційної діяльності в регіоні. Отже, підсистеми організаційно-управлінського забезпечення інноваційної діяльності та розвитку державно-приватного партнерства в інноваційній сфері є базою для формування підсистеми підтримки партнерських відносин між науково-дослідними, дослідно-конструкторськими організаціями і виробничим сектором.

У науковій літературі існує безліч тлумачень, які відображають сутність економічного кластера. Спираючись на найбільш точне, на наш погляд, означення галузевого кластера [8, с. 122], можна дати наступне визначення: регіональний інноваційний кластер – це географічно локалізована сукупність інноваційно-активних суб'єктів економічної діяльності з мотивуючими і стійкими корпоративними відносинами, що утворюють безперервну синергічну сукупність елементів одержання, освоєння у виробництві, промислового випуску та реалізації ринкового продукту в окремому територіальному сегменті ринку.

У вітчизняній та зарубіжній практиці існує безліч методів, які сприяють формуванню кластерів [8]. На думку авторів, під час формування регіональної інноваційної системи як базового елемента, який ініціює перехід економіки на інноваційний шлях розвитку доцільно прийняти суб'єктів державної влади регіону, які шляхом проведення активної інноваційної політики, формування розвиненої регіональної інноваційної інфраструктури забезпечать включення суб'єктів економічної діяльності в інноваційний процес. Така стратегія створить основу для розвитку конкурентних переваг економіки регіону, а також дасть змогу завоювати ринкові ніші як на регіональному, так і на позарегіональних ринках.

У межах підсистеми оцінки ефективності інновацій здійснюють оцінювання інноваційних проектів, що реалізуються суб'єктами економічної діяльності регіону, які беруть участь в регіональному інноваційному процесі. Прийнято вважати, що проблема оцінки ефективності інноваційної діяльності, різноманіття підходів, які при цьому використовують, відносять до компетенції самого господарюючого суб'єкта, який є головним суб'єктом інноваційних прагнень в ринковій економіці [7]. З іншого боку, під час формування інноваційної системи регіону результат оцінки будь-якого інноваційного проекту передбачає зацікавленість з боку як господарюючого суб'єкта, так і регіональних органів управління, які в цьому випадку становлять інтерес для всього регіону загалом в результатах інноваційної діяльності на його території (наприклад, бюджетної, соціальної результативності). Відповідно, це передбачає необхідність розроблення органами регіонального державного управління нових або адаптації існуючих методів оцінювання ефективності результатів інноваційної діяльності до використання в межах інноваційної системи в економіці регіону та їх нормативно-правового затвердження.

Висновки. Все викладене вище дає змогу зробити такі висновки:

1. Перехід економіки на інноваційний шлях розвитку передбачає необхідність формування інноваційної системи як на рівні економіки країни загалом, так і на рівні окремих регіонів, що дасть змогу врахувати їх специфічні особливості і максимально використати потенційні можливості економіки регіонів.
2. До складу інноваційної системи окремого регіону доцільно включати підсистему стимулювання, регулювання та моніторингу інноваційної діяльності, що забезпечують в межах інноваційного процесу ефективну взаємодію між органами державного регіонального управління та суб'єктами економічної діяльності, а також між зазначеними структурами – учасниками інноваційного процесу в регіоні.
3. Реалізація запропонованих організаційно-економічних підходів дасть змогу забезпечити системний вплив на інноваційний процес з метою розвитку конкурентних переваг економіки регіону та переходу його на інноваційну стратегію розвитку.

Література

1. Бубенко П.В. Ключові моменти формування регіональних інноваційних систем в Україні / П.В. Бубенко // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2007. – № 8. – С. 33-39.
2. Каракай Ю. Роль держави у стимулюванні інноваційної діяльності / Ю. Каракай // Економіка України : політико-економічний журнал. – 2007. – № 8. – С. 14-19.
3. Казанцев А.К. Особенности развития национальной и региональных инновационных систем в Российской Федерации / А.К. Казанцев, С.А. Фирсова, Л.С. Серова, С.А. Белько // Программа сотрудничества ЕС и России (Tacis) "Содействие развитию инновационных МСП в Балтийском регионе Российской Федерации EUROPEAID/113746/C/SV/RU".
4. Егоршин А.П. Концепция управления инновационным развитием региона / А.П. Егоршин, С.Г. Филимонова, А.И. Косариков // Экономика и управления. – 2007. – № 2 (28). – С. 43-51.
5. Дробышевская Л.Н. Инновационная система России: концепция построения / Л.Н. Дробышевская // Финансы и кредит. – 2006. – № 32 (236). – С. 45-50.
6. Зимницкий О.В. Мониторинг развития промышленного комплекса региона / О.В. Зимницкий // Вестник Костромского государственного технологического университета: рецензируемый периодический научный журнал. – Кострома : Изд-во КГТУ, 2007. – № 16. – С. 158.
7. Инновационность хозяйственных систем / В.И. Кушлин, А.Н. Фоломьев, А.З. Селезнев, Е.Н. Смирницкий. – М. : Изд-во "Эдиториал" УРСС, 2000. – 203 с.
8. Корпоративное управление инновационным развитием : монография / под ред. Ю.П. Анискина. – М. : Омега-Л, 2007. – 411 с.

Пак Н.Т. Организационно-экономические аспекты формирования и функционирования инновационной системы региона

Доказана необходимость формирования инновационной системы на уровне экономики страны в целом и хозяйственных комплексов отдельных регионов. Обоснован состав региональной инновационной системы; определены ее структура, функциональные особенности отдельных подсистем, а также разработаны организационные положения относительно их формирования.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, инновационная система, регион.

Pak N.T. Organizationally economic aspects of forming and functioning of the innovative system of region

In article the necessity of innovation system at the country's economy in general and economic systems of individual regions is proved. The composition of the regional innovation system is grounded, its structure and functional characteristics of individual subsystems are determined, and organizational provisions for their formation are developed.

Keywords: innovation, innovation activity, innovation system, region.

УДК 33.331

Доц. М.І. Петик, канд. екон. наук;
магістрант Н.Є. Токар – Львівський НУ ім. Івана Франка

ОЦІНКА ФІСКАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Розглянуто роль податку з доходів фізичних осіб у формуванні бюджетів усіх рівнів, проаналізовано головні результати запровадження прогресивної шкали оподаткування, а також визначено подальші напрями удосконалення діючої системи оподаткування.

Ключові слова: доходи фізичних осіб, податкові знижки, податкові пільги, податок з доходів фізичних осіб, фіскальна ефективність.

Вступ. Система оподаткування доходів фізичних осіб, як і податкова система загалом, має свої особливості в кожній країні. Держава при встановленні ставок оподаткування має на меті, з одного боку, забезпечення стабільності доходів своїх громадян, а з іншого – можливість впливати на обсяги їхніх заощаджень.

У сучасних умовах посилюється бюджетне і соціальне значення податку з доходів фізичних осіб: податок розглядають не лише як інструмент наповнення дохідної частини бюджету, але й як важливий соціально-економічний чинник. Удосконалення податкової системи України потребує подальшого розвитку цієї сфери оподаткування, зокрема її реформування (запровадження нової ефективнішої прогресивної шкали оподаткування, підвищення ролі неоподаткованого мінімуму при оподаткуванні доходів фізичних осіб та зменшення навантаження на фонд оплати праці).

Питання з підвищення ефективності системи оподаткування доходів фізичних осіб розглянуто у працях В. Вишневецького, Ю. Іванова, А. Крисоватого, М. Кучерявенка та інших науковців. Проте загальному вивченню фіскального значення податку на доходи фізичних осіб при формуванні місцевих бюджетів приділено недостатньо уваги. Основним завданням цієї роботи є оцінка фіскального потенціалу податку з доходів фізичних осіб та надання пропозицій вдосконалення порядку справляння з метою підвищення його фіскальної ефективності. Об'єктом дослідження виступає процес оподаткування доходів фізичних осіб.

Результати. Податок з доходу фізичних осіб відіграє домінуючу роль у наповненні дохідної частини бюджету України. Він посідає друге місце, після ПДВ, за обсягами надходження: частка ПДВ у 2011 р. становила 33,5 % доходів Зведеного бюджету України, ПДФО – 15,6 %. За останні роки в Україні спостерігається позитивна тенденція надходжень від податку з доходів фізичних осіб, що чітко видно на рис. 1.

Надходження податку з доходів фізичних осіб у доходах Зведеного бюджету України (табл. 1) зросли з 17,3 млрд грн у 2005 р. до 22,8 млрд грн у 2006 р., тобто надходження збільшились у 2006 р. порівняно з 2005 р. на 5,5 млрд грн або на 32 %, у 2007 р. порівняно з 2006 р. – на 12,0 млрд грн або на 53 %, що насамперед пов'язано зі збільшенням ставки оподаткування з 13 % до 15 %. У 2008 р. порівняно з 2007 р. надходження податку з доходів фізичних осіб зросли на 11,1 млрд грн або на 32 %.